

Editorial

En record de la Dra. Mercè Durfort i Coll

«La Dra. Mercè Durfort, des dels punts de vista humanitari i científic, admirable en molts sentits.»

ANNA TORRAS

«Mercè, gran mestra de vida. Exemple a seguir, ganes de saber-te copiar. Aleanada permanent d'empenta a millorar. Gràcies sempre!»

JORDINA BELMONTE SOLER

«Recordo que després de tres dies estudiant la lupa de Neró amb el Dr. Vallmitjana, aquest va ser substituït per la Dra. Durfort durant una setmana, i aleshores vam començar a saber de què anava l'assignatura de Citologia i Histologia. En pocs minuts ja es va convertir en una professora excel·lent, i després de cursar la carrera en un dels millors professors de Biologia, o potser la millor de tots. Gràcies, Dra. Durfort!»

«Recordo moltes coses i totes positives, però una de les coses que em va sobtar va ser el seu compromís amb el moviment independentista; tan discreta que era en els afers personals i tan compromesa que estava amb el Procés. Gràcies a ella vaig conèixer en Lluís Llach. Et trobaré a faltar.»

JULI PUJADE VILLAR

«Recordo que un cop va dir que els alumnes havien d'estudiar amb música clàssica de fons, perquè hi havia un estudi científic que demostrava que les vaques donaven més llet quan escoltaven música clàssica.»

ENRIC QUÍLEZ CASTRO

«Els records de la Mercè, persona estimada, comencen a les primeres reunions de la ICHN, quan va ser bibliotecària, els seus curssets inoblidables i les admirables classes a l'aula 7, al terrat de la vella Universitat. Potser soc el més vell dels seus antics alumnes. Han seguit uns curts 45 anys d'amistat en què ens va donar la seva saviesa, generositat i simpatia, i moltes ajudes. En queden, ben arrelats, l'afecte, l'admiració i l'agraïment.»

FRANCESC VALLHONRAT

«La meua promoció va ser de les últimes en fer la carrera a l'antiga facultat de la plaça Universitat. En el primer curs de Biologia es va fer de tot menys Biologia. Les cinc assignatures foren: Física, Química, Àlgebra, Càlcul i Geologia. Per tant, a segon tots anàvem amb unes ganes boges de fer Biologia i és quan

vam tenir Citologia i Histologia. Al principi ens van dividir en quatre grups i lògicament no coneixíem els professors i ens apuntàvem en funció de l'horari. Tanmateix, de seguida va córrer la veu que les classes de la Mercè eren molt bones, de manera que tothom s'hi va anar apuntant fins al punt que no hi cabíem, i ella mateixa va gestionar anar a l'aula 7, a dalt de tot, perquè era la més grossa. I així és com tots vam poder gaudir de la seva didàctica.»

ALBERT MASÓ PLANAS

«Hace tiempo que no escribo, pero hoy quiero significar estas palabras como un pequeño homenaje a la

dolosa ausencia producida, por mi profesora y amiga, Mercè Durfort i Coll, bióloga y catedrática de la Universidad de Barcelona; su fallecimiento deja a la ciencia y a la sociedad sin un referente de dignidad, profesionalidad, honestidad y humanidad. Nos ha dejado a los 79 años de edad, aún con plena capacidad investigadora y docente. Deja un vacío permanente, aunque seguirá siendo un referente para todos los que la conocimos. La muerte es ley de vida, pero no quita un

ápice de tristeza a su desaparición. Admirable, su grado de dignidad hasta su último día. No sé si existen las almas, pero su espíritu permanece entre los que la apreciábamos, que somos muchos, va a seguir entre nosotros, mientras estemos vivos. Su huella queda indeleble y permanente en la Universidad de Barcelona y en nuestros corazones. Hasta siempre, Mercè.»

J. VÍCTOR FERNÁNDEZ COLOMÉ ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

Volta al Talló (Castellgalí, Bages). El dissabte 26 de març hi hagué una sortida matinal a l'entorn del Talló (Castellgalí, Bages), la carena orientada d'oest a est que cavalca entre els trams finals de les rieres de Guardiola o Cornet i de Castellet abans de les seves desembocadures al Cardener i al Llobregat, respectivament.

Tot va coincidir per fer la jornada agradable i profitosa: una ruta enlairada de bones vistes, una roca d'origen marí amb fòssils i propensa a geomorfologies destacades, un dia de temperatura suau i diversos motius d'interès naturalista repartits a intervals regulars del recorregut.

L'itinerari començà al poble de Castellgalí, ja enlairat. L'il·lustre botànic Joan Cadevall i Diars (1846-1921), l'autor de la primera flora completa de Catalunya, és fill de Castellgalí. La plaça a l'entrada del nucli antic on juga la canalla porta el seu nom i recorda la figura de Joan Cadevall amb un monument senzill. Joan Cadevall, home de ciències del tombant de segle, immers en l'activisme social i científic de Terrassa, la seva ciutat d'adopció, fou deixeble d'Antoni Cebrià Costa i amic del valencià Carlos Pau, dos dels botànics de l'època més destacats als territoris de parla catalana. Durant el segle XIX, l'aportació de Joan Cadevall a la botànica fou més modesta amb la publicació el 1897 de la *Flora del Vallès*. L'any 1905, ja gran i havent deixat la direcció del Reial Col·legi de Terrassa després d'haver-hi dedicat molts anys, Cadevall es comprometé a revisar l'extens herbari del seu predecessor A. Cebrià Costa i sumar-hi observacions pròpies per confeccionar una flora de Catalunya. La redacció i publicació de la *Flora de Catalunya* no va ser una empresa fàcil ni ràpida. L'Institut d'Estudis Catalans, recentment creat, oferí a Cadevall l'oportunitat de publicar la *Flora de Catalunya* incloent-hi els dibuixos de la flora francesa de Coste (no confongueu amb Costa!). Això va obligar Cadevall a reescriure en català el manuscrit iniciat en castellà. Entre 1913 i 1921 es van publicar per fascicles periòdics els tres primers volums de la *Flora de Catalunya*. A la mort de Cadevall, Pius Font i Quer es va fer càrrec de la continuació de l'obra. Però la publicació es va haver d'interrompre durant el període de

Primo de Rivera, amb la conseqüència que els darrers volums, quart, cinquè i sisè, de la *Flora de Catalunya* no van poder veure la llum fins als anys 1932-1937. Que malament que rimem cultura i dictadura!

Sortint del poble, la volta al Talló es va encaminar cap al vessant obac, fins a trobar la font de Montseny. Una conducció malmesa i en desús testimonia que dècades enrere la font havia abastit d'aigua com a mínim alguns masos de Castellgalí; però el dia de la nostra visita, en temporada de sequera, el broc era ben eixut.

L'obaga de Talló es va cremar durant els fatídics dies de juliol del 1986 en un incendi iniciat quan ja cremaven incendis forestals més extensos al massís de Montserrat i a Rubió (Anoia), quan els bombers esgotats no podien de cap manera donar l'abast davant de tants boscos en flames. La regeneració espontània del bosc a l'obaga de Talló ha donat per resultat una **pinada densa, homogènia, fosca i poc transitable de pins blancs esprimatxats** d'uns 6-8 metres d'alçada, tots ells nascuts poc temps després de l'incendi i que competeixen entre ells. El sòl pobre, format damunt de roca dura d'origen sedimentari marí, tampoc ajuda al creixement dels arbres.

Als terrenys més plans es recupera ara la vinya gràcies a la propietat i el celler de Can Mas, que produeix vins sota el nom de Vinyes de Castellgalí, de la DO Pla de Bages. La vinya és el conreu característic de la zona, però patí una reculada molt important amb la plaga de la fil·loxera.

Placa en record de Joan Cadevall, a la plaça que porta el seu nom a Castellgalí.

Paviment natural de roca sorrenca.

Pinada densa de pi blanc a l'obaga de Talló.

Més endavant ens aboquem damunt de la **pedrera Sarri-Llar7** o **pedrera de Cornet**, que explota roques calcàries i sorrenques per construcció, conegudes comercialment com a pedra de Sant Vicenç (per Sant Vicenç de Castellet). L'esvoranc de la pedrera mostra l'estratificació de roques de consistència i composició diferents. Es veuen fàcilment fòssils a les calcàries, entre els més aparents erifons de mar més o menys sencers i entre els petits foraminífers del gènere *Operculina*, parents dels més coneguts *Nummulites*.

A trams, el sender coincideix amb el sostre d'una capa de roca sorrenca que fa de **paviment natural**, ben pràctic i còmode. La seva xarxa d'esquerdes paral·leles i la seva superfície tan plana posen dubtes entre els participants a la sortida. –És realment natural? –Sí, és ben natural, és la geometria de la capa de roca sorrenca.

En arribar a la carena descobrim un grup de 4 tines integrades a la paret de pedra seca, cobertes de vegetació i bastant malmeses, que, tanmateix, parlen del passat dedicat essencialment al cultiu de la vinya. En aquest tram, on parem a esmorzar, la vista s'encara nord, cap a Cornet, la carena de Montlleó, Manresa, el pla de Bages fitat pels dos grans runams salins i enllà el Pirineu estès d'oest a est.

El grup de la ICHN-Bages al mirador del Talló.

Delegació d'Osona - GNO

Es posa en marxa el programa «Sortides naturalistes a Osona 2022 per descobrir els sistemes naturals de la comarca»

El Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis –UVic–UCC, el Museu del Ter i el Grup de Naturalistes d'Osona–ICHN organitzen

La carena de Talló s'enfila suaument. A dalt se situa el mas Talló, actualment habitat i d'on era originari Magí Pladellorens, comerciant de vins, «indiano», prohomi i benefactor de Castellsalí. Les tines que acabàvem de veure devien ser construïdes al seu temps i a la seva propietat.

Poc més enllà, la carena ofereix un fantàstic mirador cap al sud, cap a la imponent silueta de Montserrat. Hi ha nombrosos miradors al Bages consagrats a la vista de Montserrat; però, si calgués triar-ne només un, ens quedariem amb el mirador del Talló.

La ruta baixa ara pel solell, primer per pista i després per sender, per visitar l'ermita mig enrunada de Santa Margarida que encapçala va tot un raval.

Seguint en direcció al poble arribem als camps d'oliveres. Moltes de les oliveres són molt antigues, amb soques molt extenses a la base. La part aèria de bona part d'aquestes oliveres va quedar afectada per l'onada de fred del gener de 1985, la darrera gran fredorada viscuda al Bages. La diferència entre les oliveres centenàries del Bages i les del Montsià és que les del Bages periòdicament han hagut de suportar fredorades calamitoses almenys fins a l'any 1985; en canvi, les oliveres del Montsià no hauran patit mai fredorades tan intenses.

Abans d'arribar al poble pel camí de Santa Margarida passem pel costat d'una creu d'obra, un altre llegat de Magí Pladellorens.

Durant la caminada no s'han vist gaires flors, la primavera no ha acabat d'arrancar a causa dels dies ennuvolats de març, però sense pluja. Al moment de l'arribada, puntualment a les 14 h, tal com estava pronosticat, comença una pluja contínua que reverdirà els camps i farà esclatar la primavera. Excel·lent! ■

Premi Ramon Margalef d'Ecologia

Convocat el Premi Ramon Margalef d'Ecologia 2022.

El termini per presentar candidatures finalitza el 20 de maig de 2022.

ESCANEZ, L. 2022. *Bolets de primavera a tardor*. Farell Editors. Sant Vicenç de Castellet. 64 p.

ORNOSA, C., TELLO, A. & ROMERO, D. 2021. *Análisis de la situación y propuestas para la conservación de los insectos*. Ecologistas en Acción.

per conèixer la biodiversitat del canyissar de Tona.

El programa de l'any 2022 compta amb un total de 20 xerrades, tallers i sortides.

Les activitats van començar el mes de març i acabaran al novembre, amb dues xerrades presencials i en línia. La xerrada inaugural va ser sobre *Els ocells del passeig del Ter a Manlleu*, una nova publicació en línia del Museu del Ter. El cicle es tancarà amb una conferència del projecte «Creació d'una reserva de rapinyaires nocturns al sud de la plana de Vic». Les sessions tenen un format híbrid, presencial i també en línia en directe al [canal de YouTube del Museu del Ter](#).

Entre les novetats del 2022 destaca un taller per identificar i enregistrar els cants dels ocells i altres sons de la natura. Així mateix, amb la millora de la situació de la covid-19,

es torna a programar la jornada Bioblitz Osona, que es durà a terme al canyissar de Tona, uns aiguamolls excepcionals al sud de la plana de Vic. En un sol dia, especialistes en diversos grups de flora i fauna, acompanyats per voluntaris, intentaràn conèixer la biodiversitat que acull aquest ambient natural i que cal preservar.

Les Sortides Naturalistes d'Osona compten també amb la col·laboració del Grup d'Anellament de Calldetenes-Osona, Geòleg.cat, el Taller de Geologia, la Societat Catalana de Lepidopterologia, el Parc del Castell de Montesquiu i l'Ajuntament de Vic.

A causa de possibles canvis en les restriccions, es demana continuar fent la inscripció

prèvia a les activitats per mitjà de l'[Agenda del Museu del Ter](#). Totes les activitats són gratuïtes. Trobareu la informació detallada de cada sortida al [web del GNO](#). ■

Èxit de la jornada de treball del projecte Rapnocat a Malla

El dissabte 12 de març, el Grup de Naturalistes d'Osona-ICHN va organitzar una jornada a Malla amb l'objectiu de posar en comú diferents projectes de conservació dels rapinyaires nocturns que es fan a Catalunya. L'equip del projecte [Rapnocat](#) del GNO va dinamitzar la trobada i va presentar el compromís de crear una reserva de rapinyaires nocturns al sud de la plana de Vic, una iniciativa [recentment](#)

Emissor GPS model OT-NR40-2GP de 40 g, col·locat mitjançant motxilla a una femella adulta de duc abans del seu alliberament.

[guardonada per la Fundació Girbau](#).

Actualment, ja s'han visitat alguns propietaris per tal de valorar la idoneïtat de les finques i identificar llocs de nidificació potencials. S'espera que les accions permetin reforçar les poblacions d'algunes espècies a la comarca, sobretot de les més amenaçades, com ara el duc. ■

BENITEZ, E. & NAVARRO, C. 2022. *Flors de muntanya*. Farell Editors. Sant Vicenç de Castellet. 64 p.

El Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN) instal·la caixes niu de gaig blau a Sant Martí Sescorts (l'Esquirol)

Recentment, el GNO-ICHN, amb l'ajuda de personal d'Endesa, ha instal·lat 5 caixes niu per tal de facilitar la reproducció del gaig blau (*Coracias garrulus*), un ocell que no ha nidificat mai a Osona i del qual només es coneix una localitat de cria ocasional en tota la província de Barcelona.

El gaig blau és un ocell migrador transsaharià d'un color blau elèctric característic que s'alimenta d'insectes i petits rèptils. A Catalunya, només nidifica a l'Alt Empordà i a diverses comarques de la plana de Lleida. Cerca forats en arbres, murs i parets de cases velles per establir-hi el niu.

Les caixes s'han instal·lat entorn de l'ermita de Santa Maria de Vilanova, on habitualment s'observa l'espècie

en pas durant el mes de maig. El GNO ha arribat a un acord amb la masoveria i amb el cultivador dels camps, que gestionen un ramat d'ovelles en règim ecològic ([@elser-radetdebarneres](#)), així com amb la companyia elèctrica Endesa, que s'ha encarregat de la instal·lació de les caixes niu als pals i torres. ■

Delegació de la Serralada Litoral Central

Seminari 2022 «Fenòmens naturals extrems: destruir per renéixer»

El seminari d'enguany començarà el 19 d'abril i finalitzarà el 21 de maig. A continuació, es detalla el programa del seminari, organitzat per la Direcció de Cultura de l'Ajuntament de Mataró i la Delegació de la Serralada Litoral Central.

Dimarts 19 d'abril. Conferència «Riscos meteorològics i canvi climàtic», a càrrec de Javier Martín Vide (UB).

Dilluns 25 d'abril. Conferència «Pluges intenses i inundacions a la Conca Mediterrània», a càrrec de M. Carme Llasat (UB).

Dimecres 27 d'abril. Conferència «Subsòl i terratrèmols», a càrrec de María José Jurado de Geociències Barcelona (CSIC).

Dilluns 2 de maig. Conferència «Efectes de les extraccions de material al·luvial sobre el riu i la costa. L'exemple de la Tordera», a càrrec de Carles Ferrer Boix, Juan P. Martín Vide i Arnau Prats Puntí (UPC).

Dimarts 3 de maig. Conferència «El règim d'incendis a Catalunya: què està canviant? Tendències, perspectives i efectes sobre la vegetació», a càrrec de Teresa Valor i Andrea Duane (CTFC).

Dissabte 7 de maig. Sortida «Viure entre volcans a la Garrotxa», a càrrec de Beth Cobo (ICHN–Delegació de la Garrotxa).

Trobada a les 10 h, al pàrquing del restaurant Can Xel (Ctra. Santa Pau, km 6).

Dilluns 9 de maig. Conferència «Com afecten les onades de calor als ecosistemes bentònics mediterranis?», a càrrec de Cristina Linares (UB).

Dimarts 10 de maig. Videoconferència «Què és la desertificació i per què hem d'afrontar aquest problema?», a càrrec de Jaime Martínez Valderrama (UA), des d'Alacant per videoconferència.

Dilluns 16 de maig. Conferència «Riscos geològics submarins», a càrrec de Ferran Estrada, Gemma Ercilla i David Casas de l'Institut de Ciències del Mar (CSIC).

Dimarts 17 de maig. Conferència «El paper dels volcans a la història de la humanitat», a càrrec d'Adelina Geyer de Geociències Barcelona (CSIC).

Dissabte 21 de maig. Sortida «L'ecologia del foc dels boscos mediterranis litorals al Maresme», a càrrec de Jordi Pagès, Fundació Pau Costa. Trobada a les 10 h, al Parc Prudenci Bertrana de Tordera.

Cal inscripció prèvia mitjançant el formulari que trobareu [gp"cs vguuc adre±c0](#)

Totes les conferències tindran lloc de 19.30 a les 21 h, a la sala 7 del Centre Cívic Cabot i Barba (plaça de Miquel Biada, 5, 08301 Mataró), tret de la conferència del dia 10 de maig, que es farà per videoconferència. Les dues sortides són als indrets i hores indicats per cada cas. ■

Delegació de la Garrotxa

Represa en format presencial dels Seminaris sobre el Patrimoni Natural de la Garrotxa

El dissabte 26 de març va tenir lloc el XIV Seminari sobre el Patrimoni Natural de la comarca de la Garrotxa de manera presencial i telemàtica alhora a la Sala Magma de l'Espai Cràter (Olot), durant tot el dia. Els Seminaris són una manera de donar a conèixer els estudis que s'estan fent i els equips de recerca que treballen en el coneixement del patrimoni natural de la comarca.

Les comunicacions van tractar temes de flora, fauna i funga. Van quedar fora les de geologia per problemes d'agenda dels ponents, però es faran més endavant.

Dins de l'apartat de flora vascular es van presentar 5 ponències: «Distribució actualitzada de *Polygaloides*

vayredae i diagnosi de l'estat de les seves poblacions», «Actualització del coneixement d'*Aconitum vulparia* a la Garrotxa i al Collsacabra», «Canvi climàtic i evolució d'espècies de flora protegida de caire eurosiberià amb localitats relictas al pla d'Olot i rodalies (1990-2021)», «Informe sobre l'evolució de la flora amenaçada de la Garrotxa i el Ripollès 2020» i «Cartografia dels poblaments de teix (*Taxus baccata*) al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa».

En el bloc de fauna es van presentar 6 comunicacions: «Ecologia de les poblacions i morfologia de *Dolichopoda linderi* a la Garrotxa», «Dinàmica i població de *Vespa velutina* a la Garrotxa»,

Spira. Revista de l'Associació Catalana de Malacologia, vol. 8, núm. 1 (2022).

(Continua)

«Malalties emergents en amfibis: un problema global, un efecte local», «Presentació del Catàleg de les Aus de la Garrotxa (emesa en línia)», «Primera diagnosi de les Zones Humides de la Garrotxa» i «*Libèl·lules i espídimonis de Sant Feliu de Pallerols*». També es va fer la xerrada «Catàleg provisional

dels fongs de la Garrotxa». Durant els descansos i el dinar els assistents van aprofitar per intercanviar impressions i debatre sobre els temes tractats. L'assistència presencial fou d'unes 30 persones, i unes quantes més es van connectar telemàticament a xerrades concretes. ■

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

«Natura a càmera lenta», a Vilassar de Dalt. Tècniques de llarga exposició

El 18 de març passat, es va celebrar la LXXX Sessió de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN). Consistí en la inauguració de l'exposició «Natura a càmera lenta» al Museu Arxiu de Vilassar de Dalt (el Maresme), seguint amb la política d'expandir les activitats de la Institució per tot el territori català.

El fil conductor és la tècnica de llarga exposició, mentre que el tema és lliure: l'aigua en moviment, fulles i branques mogudes pel vent, animals deixant el rastre del seu desplaçament, les cuques de llum en vol, fotografia nocturna, etc. El cas és que la imatge transmeti que la llum ha actuat durant un temps sobre el sensor per crear un efecte «invisible» a simple vista.

circumpolars, etc. A continuació s'obrí el torn de preguntes, que van ser moltes perquè el tema va despertar força interès, i es va generar un interessant col·loqui contestant a totes les qüestions i aclarint tots els dubtes que es plantejaven.

L'acte va ser un èxit d'assistència tal que la sala de projeccions es va omplir de gom a gom, fins i tot amb gent dreta. En acabar, a la gran sala d'exposicions es van anar comentant les 42 imatges. Simultàniament, s'anaven projectant de forma contínua tres vídeos: «Formes i textures de la Natura», «Confinats» i «24 hores d'un fotògraf de Natura», tots ells realitzats per Francesc Muntada a partir d'imatges dels membres de la SCFN. ■

Després de la presentació d'Enric Alonso, a l'inici de l'acte es van projectar les imatges de l'exposició i d'altres afegides per a completar la selecció, mentre Albert Masó les anava comentant: primer fent una introducció a la tècnica de llarga exposició i després explicant els procediments més adequats per a la fotografia de paisatge, de fauna en moviment, la macrofotografia i finalment les diverses modalitats de la fotografia nocturna: pintant amb llum el paisatge, captant el firmament, la Via Làctia, les aurores boreals, les imatges

Foto: Fina Martín.

Enric Alonso presenta Albert Masó.

CONSORCI DEL PARC NATURAL DE LA SERRA DE COLLSEROLA. 2021. *Mapa-guia Parc Natural de Collserola*. 1:25.000. Serveis Tècnics del Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola. Barcelona.

Es pot adquirir en format físic als diversos centres i punts d'informació del Parc, i en format digital al seu [web](#).

Grup de treball Grup Orquidològic de Catalunya - GOC

Sortida a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta

Els dies 14 i 15 d'abril va tenir lloc la sortida a les terres del sud de Catalunya, comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta; la intenció era visitar zones on *Ophrys incubacea* és present, seguint de prop algunes de les citacions publicades a l'article «Notas para una revisión del género *Ophrys* L. (*Orchidaceae*) en Cataluña II» (Arnold 1996). També era la nostra intenció recopilar el màxim possible d'observacions d'altres espècies d'orquídies d'aquestes zones, a fi d'engruixir les citacions al portal d'Ornithocat, ja que de les Terres de l'Ebre hi ha penjadades poques observacions d'*O. incubacea* i d'altres espècies.

El dijous 14 al matí vam visitar punts pròxims a Horta de Sant Joan. A la cruïlla d'Arenys de Lledó vam trobar *O. incubacea*,

O. speculum, *O. forestieri* i una roseta amb unes tiges seques de l'any passat o més d'*Himantoglossum*, però no vam poder

Ophrys speculum

(Continua)

Ophrys incubacea

determinar si es tractava d'*H. robertianum* o d'*H. hircinum*, tot i que les fulles basals recordaven força les d'aquesta darrera; caldrà fer-ne el seguiment si volem sortir de dubtes.

Després vam visitar la zona de l'antiga estació d'Horta de Sant Joan, on hi havia força *O. incubacea* i un peu d'*O. passionis* (en Jordi Prat va poder fer la fotografia del pol·linitzador), espècie molt allunyada de la seva àrea de distribució i novetat a les terres del sud. També vam trobar moltes roses basals del que semblava *O. arnoldii*, perquè en una poncella de la planta que anava més avançada es veia que el label clarament era del grup d'*O. fusca* i, per tant, gairebé no podia ser altra cosa. També hi eren presents *O. scolopax* i *O. forestieri*.

A la tarda ens vam dirigir cap a Arnes, concretament al barranc de la Maria, on vam trobar *O. dyris* (i una d'hipocromàtica), *O. forestieri*, *O. speculum*, *Cephalanthera longifolia* i *Limodorum*

abortivum. Tornant cap a Horta de Sant Joan ens vam aturar al convent de Sant Salvador, on hi havia *O. dyris*, *O. forestieri*, *Neotinea maculata* i *Epipactis* sp.

El divendres 15 vam canviar de comarca; ara la Ribera d'Ebre, concretament a Garcia, el primer lloc on vam anar va ser la ruta de Santa Magdalena, al barranc del Rec de Bas, zona que estava molt arrasada pel porc senglar, a tot arreu on vam anar hi havia furgades d'aquest animal, però aquí el dany era molt més notori; tot i això, hi eren presents *O. speculum*, *O. arnoldii*, *O. tenthredinifera*, *O. forestieri* i *L. abortivum*.

Després de fer un bon dinar a Garcia, vam anar cap a Ascó, prop de la central, on *O. speculum* era omnipresent, també alguna *O. forestieri*. En aquest punt és on vam donar per finalitzada aquesta sortida de dos dies. En definitiva ens ho vam passar molt bé gaudint de molta botànica i sobretot de molt bona companyia.

En aquesta sortida hi assistiren: Jordi Prat, Pere Espinet, Isabel Casas, Damià Francàs, Xavier Sanjuan, Xavier Alamany, Ernest Galtell, Antoni Sunyer, Jordi Vila i, convidat per en Pere, hi va participar el dijous en Guillem Mayor, alumne de Llorenç Sáez. ■

El grup d'assistents a la jornada.

Grup de treball Cucadellum, grup d'estudi dels lampírids de Catalunya

Les cuques de llum arriben a Ornitho.cat

Des de finals del propassat mes de març, ja es poden entrar observacions de lluernes a **Ornitho.cat**. Amb aquesta, doncs, són tres les plataformes de ciència ciutadana a través de les quals el Grup Cucadellum-ICHN recopila dades de distribució i fenologia de les espècies de lampírids que viuen a Catalunya; les altres dues són **Biodiversidad Virtual** i **iNaturalist**.

Si bé a Ornitho.cat no és necessari que les

observacions vagin acompanyades de fotos, des de Cucadellum es demana encara més que, sempre que sigui possible, se n'hi afegixin, per tal que els membres del Grup puguin comprovar si les identificacions proposades són correctes.

Al lloc **web del Grup** trobareu fitxes d'identificació que us ajudaran a separar les diferents espècies citades de casa nostra.

Novetats editorials

Manual pràctic de botànica

Edicions de la Universitat de Barcelona ha publicat *Manual pràctic de botànica*, una guia de Jaume Llistosella i Mercè Bernal

per aprendre a reconèixer els diferents trets morfològics de les plantes vasculares, també anomenades cormòfits.

GINER, G. & TORRES-ORRIOLS, N. 2021. *Manual d'interpretació, conservació, restauració i creació d'hàbitats aquàtics i terrestres per a l'herpetofauna*. Societat Catalana d'Herpetologia.

5è curs de flora alpina. Refugi d'Ulldeter, 4-8 de juliol. Centre Excursionista de Catalunya.

A l'abast de qualsevol amant de la botànica, l'obra inclou una part descriptiva de la morfologia d'aquestes plantes, que es complementa amb un gran nombre d'imatges (més de 700, obtingudes de 360 espècies diferents), de conjunt o de detall i de qualitat fotogràfica, que aprenen al lector a la diversitat d'aquestes plantes.

L'arrel, la tija, la fulla i, evidentment, la flor i el fruit són elements que ens permeten distingir les varietats de plantes. Per això, els autors d'aquest manual parlen de la diversitat formal de cada element del corm, de les característiques morfològiques del calze i de la corolla i de les estructures

reproductores dels diversos grups de plantes vasculares. Totes les explicacions s'il·lustren amb imatges obtingudes mitjançant una tècnica de reproducció basada en l'escàner, que reproduceix amb precisió l'aspecte real i els detalls de cada estructura.

El volum està escrit amb un llenguatge planer i amè i recull, en un glossari de termes botànics, la terminologia i el vocabulari propi d'aquesta ciència, així com també una breu bibliografia específica.

És una obra imprescindible tant per a estudiants universitaris com per a aficionats a la botànica. ■

L'aigua subterrània en el cicle hidrològic

El Projecte Groundwater (en anglès, *groundwater* significa aigua subterrània) és una organització sense ànim de lucre registrada al Canadà l'any 2019 compromesa a contribuir en el progrés educatiu i a aportar una nova visió en la creació i divulgació del coneixement per a la comprensió i la resolució de problemes relacionats amb els recursos hidrogeològics. El GW-Project opera des del lloc web <https://gw-project.org/>, com una plataforma global per a la democratització del coneixement en hidrogeologia.

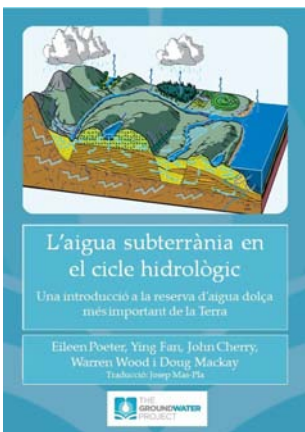
Aquest llibre, *L'aigua subterrània en el cicle hidrològic. Una introducció a la reserva d'aigua dolça més important de la Terra*, parla del paper i de la importància de l'aigua subterrània en el cicle hidrològic al planeta Terra i és el producte estrella del GW-Project. Durant la darrera dècada, s'han publicat molts llibres dedicats a la creixent crisi global de l'aigua. Malgrat que molts d'aquests llibres estan centrats en la immensa importància de l'aigua dolça per a la humanitat i en els moltíssims problemes relacionats amb la disponibilitat d'aigua, cap d'ells ha estat escrit per experts en hidrologia ni tracta la part corresponent a l'aigua subterrània dins del cicle hidrològic per a una audiència

àmplia d'una manera tan integrada com ho fa aquest.

La tesi del llibre d'E. Poeter i col·laboradors que teniu a les mans és contundent: l'aigua subterrània és indispensable per garantir les necessitats humanes i ecològiques. Especialment quan la pressió humana sobre els recursos naturals és molt forta i els impactes són molt greus. A més, la influència del canvi climàtic farà inviàbles els models de gestió actuals i caldrà pensar noves formes de gestió, basades en la protecció ambiental i la justícia social.

El text posa de manifest que l'aigua subterrània és la part més desconeguda del cicle hidrològic i que cal conèixer la seva dinàmica per poder afrontar els reptes esmentats en la governança d'aquest recurs natural imprescindible per a la vida.

Aquest text traduït al català es publicà coincidint amb el Dia Mundial de l'Aigua 2022, dedicat a l'aigua subterrània amb el lema «Aigües subterrànies: fem visible l'invisible». El traductor, Josep Mas-Pla, és professor al Departament de Ciències Ambientals de la Universitat de Girona i investigador a l'Institut Català de Recerca de l'Aigua. ■

El Diccionari multilingüe de la ciència del sòl de l'IEC

L'Institut d'Estudis Catalans acaba de publicar (2022) el *Diccionari multilingüe de la ciència del sòl*, en forma abreujada DiccMCS, que posa a l'abast de totes aquelles persones interessades a aprofundir en la Ciència del sòl o Edafologia, com va anomenar aquesta disciplina científica Emili Huguet del Villar (Granollers 1871 - Rabat 1951). Es tracta d'un diccionari especialitzat en català, amb set mil lemes amb descripcions lingüístiques científicament precises, amb equivalències en anglès, espanyol, francès, galleg i portuguès, cosa que li confereix un gran valor com a aportació científica.

És el resultat d'un projecte sistemàtic molt complex, d'una anàlisi aprofundida que cobreix la totalitat del domini. Dirigit per Jaume Porta Casanellas, membre de la Secció de Ciències i Tecnologia i de la Institució Catalana d'Història Natural de l'Institut d'Estudis Catalans, en la seva elaboració

hi han participat autors de més de seixanta institucions, cosa que ha permès integrar equips de treball que han cooperat per aportar competències específiques: competència en la disciplina, competència en la llengua o les llengües de treball, competència en la metodologia del treball terminològic i competència en l'àmbit de la informàtica. Uns dominen la matèria, altres han vetllat per la representació lingüística dels termes i la canonicitat del procés de treball i altres han fet possible el disseny d'un diccionari digital, que és de fàcil accés a tot arreu i permet una permanent actualització.

ARBRE DE CAMP DEL DiccMCS

- Atmosfera i aigua del sòl
- Ciència del sòl
- Classificació, taxonomia i correlació de sòls
- Components minerals del sòl

- Components orgànics del sòl
- Conceptes generals del sistema edàfic
- Fertilitat química del sòl
- Gestió i ús sostenible del sòl
- Informació de sòls i representació espacial del sistema edàfic
- Origen del sòl i organitzacions edàfiques
- Propietats bioquímiques i biològiques i ecologia del sòl
- Propietats fisicoquímiques i químiques i comportament del sòl
- Propietats físiques i comportament del sòl
- Qualitat, avaluació, degradació i protecció de sòls.

El DiccMCS, de manera desinteressada, es posa a disposició de l'estudiantat, la comunitat científica i totes aquelles persones amb interès en la temàtica del sòl, un recurs natural limitat, no renovable a escala d'un ésser humà, que desenvolupa funcions i serveis ecosistèmics essencials per a la humanitat i els ecosistemes.

El DiccMCS es presenta amb una llicència *Creative Commons* NC BY CC i s'hi pot accedir en obert a: <https://cit.iec.cat/DMCSC/default.asp?opcio=1> ■

Els Cursos Naturalistes de la Institució

Aquest mes de maig es posa en marxa el programa de Cursos Naturalistes, la particularitat dels quals és el seu caràcter eminentment pràctic, ja que es duen a terme sobre el terreny, al camp, així com l'alt nivell del professorat, generalment alguns dels millors experts en cada matèria.

Com en les darreres edicions, els cursos es complementen amb sortides tècniques que permeten veure de ben a prop com es desenvolupen determinats projectes de camp i la tasca que duen a terme aquells que hi treballen. El programa complet es pot consultar al [web de la ICHN](#).

Representants en organismes i institucions

Consell de Protecció de la Natura

El 31 de març passat va tenir lloc la reunió del Plenari del Consell de Protecció de la Natura, que en aquesta ocasió va comptar amb l'assistència de Marc Vilahur, director general de Polítiques Ambientals i Medi Natural.

En la seva presentació, el nou director general va demanar una major implicació del Consell de Protecció de la Natura, especialment en el desenvolupament de l'Agència de la Natura, la posada en marxa de la qual va reconèixer que va endarrerida. També va fer esment als déficits crònics que arrossega la Direcció General i, també, les polítiques de protecció de la biodiversitat a Catalunya, motiu pel qual es va comprometre a treballar per revertir la situació i a implicar a altres sectors en la conservació.

Entre altres qüestions, destacà el compromís del Departament en dotar al Consell d'una assistència tècnica per contribuir a agilitzar

la seva tasca i, especialment, l'elaboració d'informes i mocions. Es va fer referència a cercar sinèrgies amb el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, en la inversió dels nous fons europeus i en la nova llei estatal sobre el desenvolupament de l'energia fotovoltaica, la qual rebaixa les exigències de protecció de la biodiversitat i el paisatge.

Finalment, es va fer una breu presentació dels informes tramesos de juliol de 2021 ençà sobre el Pla director urbanístic de revisió dels sòls no sostenibles del litoral de Malgrat de Mar a Alcanar, els plans d'infraestructures estratègiques de prevenció d'incendis de muntanyes de l'Ordal i massís del Garraf, de Montserrat i de la serra de Cardó i del Pla director urbanístic de la terminal logística intermodal del port de Barcelona. En la propera actualització del web del Consell tots aquests informes es posaran a disposició pública. ■

Recull de legislació

Andorra

Ordre ministerial del 25-2-2022 relativa a la [temporada de pesca 2022](#). BOPA núm. 27 de 2 de març de 2022.

Decret 57/2022, del 9-2-2022, de gestió, control i regulació de la població de [corb marí gros](#) (*Phalacrocorax carbo sinensis*). BOPA núm. 22 de 16 de febrer de 2022.

Catalunya

DECRET 28/2022, de 15 de febrer, pel qual es delimita l'àmbit territorial del [Districte de Conca Hidrogràfica](#) o Fluvial de Catalunya. DOGC núm. 8608 de 17 de febrer de 2022.

RESOLUCIÓ ACC/626/2022, de 7 de març, per la qual s'ordena la [pesca a les aigües continentals](#) de Catalunya durant la temporada 2022. DOGC núm. 8624 d'11 de març de 2022.

RESOLUCIÓ ACC/821/2022, de 22 de març, per la qual es fixen les espècies objecte d'aprofitament cinegètic, els [períodes hàbils de caça](#) i les vedes especials per a la temporada 2022-2023 en tot el territori de Catalunya. DOGC núm. 8635 de 28 de març de 2022.

Illes Balears

Decret 10/2022 de 4 d'abril, pel qual s'aprova el [Pla d'ordenació dels recursos naturals \(PORN\) de Mondragó](#). BOIB núm. 046 de 5 d'abril de 2022. ■

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

La ICHN estrena nous comptes a xarxes socials

La ICHN ha estrenat recentment nou compte a les xarxes socials Twitter i Facebook. Amb aquesta acció, la Institució busca ampliar la seva arribada i difusió, en especial al públic jove.

Seguiu les novetats relacionades amb la ICHN ara també a:

Twitter: [@ICHN_IEC](https://twitter.com/ICHN_IEC)
Facebook: [@instituciocatalana.dhistorianatural](https://www.facebook.com/instituciocatalana.dhistorianatural)

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Els Cursos Naturalistes de la Institució

- 14 i 15 de maig de 2022. «**Les orquídes de Catalunya**», a càrrec de Guillem Bagaria, Jordi Prat, Xavier Sanjuan, Isabel Casas i Pere Espinet, GOC-ICHN.
- 21 de maig de 2022. «**Introducció a l'estudi de les algues del litoral català**», a càrrec d'Alba Vergés, professora de Botànica, Departament de Ciències Ambientals, UdG.
- 28 i 29 de maig de 2022. «**Com eren els mars durant el Triàsic? Passejada geològica per l'Alt Camp**», a càrrec de Ramon Mercedes, professor del Departament de Geologia, UAB.

Per a més informació i inscripció, adreceu-vos a la [Secretaria](#) de la ICHN. El programa complet es pot consultar al [web de la ICHN](#).

Presentació dels projectes Torras-Foulon 2020 i Ajut ICHN a la Dona Naturalista 2022

31 de maig de 2022, a les 19 h, a la sala Nicolau d'Olwer de l'IEC.

Presentació dels resultats del projecte «**Interaccions planta-pol·linitzador en les comunitats d'abelots *Bombus* spp. en un gradient altitudinal al Pirineu oriental**», de Jordi Artola. Premi Torras-Foulon 2022.

Lliurament de l'Ajut ICHN a la Dona Naturalista 2022 al projecte «**Beure del fang: estudi dels abeuradors de papallones a Catalunya**», de Clàudia Pla-Narbona Leon.

Delegació de la Serralada Litoral Central

Seminari 2022 «Fenòmens naturals extrems: destruir per renéixer»

Del 19 d'abril al 21 de maig de 2022. Vegeu el programa complet a la pàgina 5 d'aquest NOTÍCIES.

Cal inscripció prèvia mitjançant el formulari que trobareu a l'adreça: <https://serveisweb.mataro.cat/tramits/extranet/Tramit.do?method=nou&tipusTramitCodi=CULT-CursosNat>

Totes les conferències tindran lloc de 19.30 a 21 h, a la sala 7 del Centre Cívic Cabot i Barba (plaça de Miquel Biada, 5, 08301 Mataró), tret de la conferència del dia 10 de maig, que es farà per videoconferència. Les dues sortides són als indrets i hores indicats al programa.

Delegació d'Osona – GNO

Sortides naturalistes «Descobreix els ecosistemes naturals» 2022

- 7 de maig de 2022, de 10 a 13 h, «**Els sons de la natura**», a càrrec d'Eloïsa Matheu.
- 21 de maig de 2022, de 10 a 13 h, «**Dia mundial de la migració dels peixos**», a càrrec de membres del Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis.
- 28 de maig de 2022, de 9 a 13 h, «**Flora i vegetació**», a càrrec d'Albert Palou i Carme Casas.
- 11 de juny de 2022, de 7 a 15 h, «**Bioblitz Osona**».

Les activitats es faran en grups reduïts i caldrà inscripció prèvia per mitjà del formulari que trobareu a l'[Agenda del Museu del Ter](#) o del telèfon 93 851 51 76 (Museu del Ter).

Jornada INVASAQUA + ALNUS. Ecosistemes fluvials funcionals: més resistents a les invasions i més resilents als seus impactes

Dimecres 1 de juny de 2022, de 9.30 a 19 h, a la Sala Prat de la Riba de l'IEC. Jornada tècnica.

Dijous 2 de juny de 2022, de 9 a 13 h. Jornada de camp.

L'assistència és gratuïta, però cal inscripció prèvia mitjançant l'adreça: <https://forms.gle/qZHdsHLcws2Wu2Wm6>. Consulteu el programa complet al [web de la ICHN](#).

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Jordi Corbera, Josep Germain, Jaume Llistosella, Josep Mas-Pla, Albert Masó, Juli Pujade, Lluís Salvador, Ferran Sayol, Jan Tomàs, Florenci Vallès, Jordi Vila i Marc Vilella.